

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 11(41) 2025

Київ – 2025

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 11(41) 2025

Kyiv – 2025

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2025. № 11(41) 2025. С. 4183

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 01.12.2025, № 1/12-25)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)

- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Кулікова Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради; Експерт Державної Служби якості освіти з питань акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; Член Української асоціації дослідників освіти (Кременчук, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✦ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Равлюк Тетяна Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Рубан Микола Юрійович - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Київ, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україні)
- ✦ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)

- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юрійвна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

***Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.***

- Пефтієва О.Ф., Свинцицька В.Є.** 1031
ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ОФІЦІЙНОМУ ПЕРЕКЛАДІ КОНІКЕЦІЇ РАДИ ЄВРОПИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
- Полярюш Н.С.** 1043
ПОЕТИЧНА ЗБІРКА «ПАЛЬМОВЕ ГІЛЛЯ» АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО ЯК ЛІРИЧНИЙ ЩОДЕННИК АВТОРА
- Попова Н.М., Мочалова Н.С., Голубєва І.В.** 1056
КРОСКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
- Сивачук Н.П., Циганок О.О., Санівський О.М.** 1074
ФОЛЬКЛОРНА СПАДЩИНА УМАНЩИНИ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ..
- Скрильник С.В.** 1088
ЛІНГВО-КОГНІТИВНА МОДЕЛЬ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)
- Сливинська О.М.** 1099
КОНЦЕПТ «ВЛАДА» КРІЗЬ ПРИЗМУ АСОЦІАЦІЙ ІЗ ЯВИЩАМИ (НА МАТЕРІАЛІ АНКЕТУВАННЯ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ)
- Сорокіна А.С.** 1110
ЛЕКСИЧНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
- [REDACTED]** 1124
ХУДОЖНЯ ВІЗИ СТАЛІНСЬКОЇ ТОТАЛІТАРНОЇ СИСТЕМИ ВЛАДИ В РОМАНІ Є. МЕЛЬНИЧЕНКО «ОЗЕРО ЧЕРВОНИХ ЛЕБЕДІВ»
- Струганець Л.В., Фецан Т.І.** 1133
МОВНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ТУРЕЧЧИНІ (АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ)

УДК 811.161.2'27

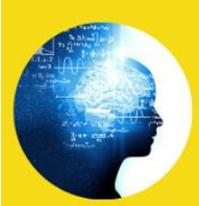
[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-1133-1144](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1133-1144)

Струганець Любов Василівна доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0001-5611-4494>

Фецан Тетяна Ігорівна викладач Стамбульського університету, Туреччина, аспірантка кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, <https://orcid.org/0009-0006-8714-4681>

МОВНИЙ ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ТУРЕЧЧИНІ (АЛГОРИТМ АНАЛІЗУ)

Анотація. Стаття присвячена вивченню мовного портрета української діаспори – динамічного лінгвістичного і соціокультурного феномена, який сформувався і розвивається на перехресті світових мов унаслідок прямих та опосередкованих контактів у країнах поселення українців, зокрема українців у Турецькій Республіці. Подано алгоритм дослідження мовного портрета української діаспори, який складається із п'яти етапів. На першому етапі на підґрунті вивчення документальних джерел та наукових розвідок узагальнено кількісні і якісні дані про склад української діаспори в Турецькій Республіці. Підсумовано, що українська діаспора в Туреччині розширилася і більше згуртувалася після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, а новостворені українські осередки в Турецькій Республіці зорієнтовані на збереження національної ідентичності. На другому етапі на основі безпосереднього, а також включеного спостереження проаналізовано функціонування української мови в різних сферах життєдіяльності української діаспори: у громадській, культурній, освітній, медійній, релігійній, родинній. Дослідження підтверджує можливість співіснування української і турецької мов у різних сегментах лінгвосоціуму, наприклад, у міжетнічних українсько-турецьких сім'ях. Третій етап роботи побудований на анкетуванні українців через гугл-форму в мережах «Фейсбук», «Інстаграм» і «Телеграм» (658 учасників онлайн-опитування). Результати засвідчили вибір мови, яку респонденти називають рідною; мов, якими українці спілкуються в різних ситуаціях; рівень володіння українською, турецькою та англійською мовами; зміни в

мовленнєвій поведінці респондентів після повномасштабного вторгнення РФ в Україну та ін. Цифрові показники демонструють позитивну динаміку за останні роки на користь української мови. Метод глибинного нарративного інтерв'ювання на четвертому етапі студій дав змогу проаналізувати мовні біографії українців. Виявлено три типи траєкторій мовної поведінки українців у комунікативному просторі Туреччини: стабільну, динамічну та еволюційну. На п'ятому етапі описано та підсумовано лінгвальні і соціолінгвальні факти. Проведене дослідження підтвердило ефективність комплексного застосування соціолінгвістичних методів у процесі поетапного аналізу мовного портрета української діаспори. Тому розроблений алгоритм студіювання може бути корисним для вивчення інших діаспорних спільнот.

Ключові слова: українська мова, соціолінгвістика, діаспора, мовний портрет, комунікативний простір, національна ідентичність, мовна поведінка.

Struhanets Lyubov Vasylivna Doctor of Philology Professor Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language and Slavonic Studies, <https://orcid.org/0000-0001-5611-4494>

Fetsan Tetiana Ihorivna lecturer; postgraduate student Istanbul University, Turkey; Department of Ukrainian Language and Slavic Studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, <https://orcid.org/0009-0006-8714-4681>

LINGUISTIC PORTRAIT OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN TÜRKİYE (ANALYSIS ALGORITHM)

Abstract. The article is dedicated to studying the linguistic portrait of the Ukrainian diaspora – a dynamic linguistic and sociocultural phenomenon that has formed and is developing at the crossroads of world languages as a result of direct and indirect contacts in the settlement countries of Ukrainians, particularly Ukrainians in the Republic of Türkiye. An algorithm for researching the linguistic portrait of the Ukrainian diaspora is presented, consisting of five stages. At the first stage, based on the study of documentary sources and scientific research, quantitative and qualitative data on the composition of the Ukrainian diaspora in the Republic of Türkiye are summarized. It is concluded that the Ukrainian diaspora in Türkiye has expanded and become more united after the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, and newly created Ukrainian centers in the Republic of Türkiye are focused on preserving national identity. At

the second stage, based on direct and participant observation, the functioning of the Ukrainian language in various spheres of life of the Ukrainian diaspora is analyzed: in public, cultural, educational, media, religious, and family domains. The research confirms the possibility of coexistence of Ukrainian and Turkish languages in different segments of the linguistic society, for example, in interethnic Ukrainian-Turkish families. The third stage of the work is based on a survey of Ukrainians through a Google form on Facebook, Instagram, and Telegram networks (658 participants in the online survey). The results demonstrated the choice of language that respondents call their native language; languages that Ukrainians use in different situations; the level of proficiency in Ukrainian, Turkish, and English; changes in respondents' speech behavior after the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, etc. The numerical indicators show positive dynamics in recent years in favor of the Ukrainian language. The method of in-depth narrative interviewing at the fourth stage of the study made it possible to analyze the language biographies of Ukrainians. Three types of trajectories of language behavior of Ukrainians in the communicative space of Türkiye were identified: stable, dynamic, and evolutionary. At the fifth stage, lingual and sociolingual facts are described and summarized. The conducted research confirmed the effectiveness of the comprehensive application of sociolinguistic methods in the process of stage-by-stage analysis of the linguistic portrait of the Ukrainian diaspora. Therefore, the developed study algorithm can be useful for studying other diaspora communities.

Keywords: Ukrainian language, sociolinguistics, diaspora, linguistic portrait, communicative space, national identity, language behavior.

Постановка проблеми. Українська діаспора – це українська національна спільнота поза межами України. Розпорошеність українців по світу – наслідок століть еміграції через воєнні конфлікти та економічні проблеми. А. Висоткіна зазначає: «Українська діаспора – це жива тканина, виткана з ниток міграцій, що тягнуться від часів козаччини до сучасних конфліктів. Ще в XIX столітті тисячі селян покидали землі, гнані голодом і пошуком кращого життя, прямуючи до далеких прерій Канади чи фабрик США. Ці перші хвилі еміграції, часто болісні й сповнені випробувань, заклали фундамент для спільнот, які сьогодні налічують мільйони» [3]. Станом на 2025 рік за межами України мешкає від 15 до 20 млн українців [10].

Період повномасштабного російського вторгнення в Україну характеризується посиленням процесу еміграції українців. За даними ООН та Євростату, на які опирається Національний банк України, кількість мігрантів за межами України на 3 жовтня 2025 року становила 5,8 млн осіб.

Країнами з найбільшою кількістю мігрантів з України залишаються Німеччина, Польща та Чехія [5, с. 22]. У такому контексті є актуальним питання національної ідентичності українців у країнах перебування, мовної поведінки у новому комунікативному просторі.

Мета нашої розвідки – представити алгоритм дослідження мовного портрета української діаспори в Туреччині. Дослідження виконане на основі соціолінгвістичних методів: аналізу документальних джерел, поєднання безпосереднього і включеного спостереження (participant observation), анкетування, глибинного нарративного інтерв'ювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення особливостей української діаспори є важливим з огляду на те, що українці за кордоном відігравали і відіграють велику роль у налагодженні міжнародної співпраці, у забезпеченні позитивного міжнародного іміджу України як самостійної держави. Г. Луцишин зауважує: «У цьому контексті особливого значення набуває збереження національної ідентичності, підтримка та розвиток української діаспори як з огляду на її чисельність, так і значення для налагодження партнерських, взаємовигідних стосунків з іншими державами» [4, с. 252].

Основа збереження національної ідентичності в новому світі – рідна мова. Уже класичними стали праці про українську мову в діаспорі Ю. Жлуктенка «Українсько-англійські міжмовні відносини. Українська мова у США і Канаді» (1964), «Мовні контакти» (1966), «Українська мова на лінгвістичній карті Канади» (1990), Б. Ажнюка «Мовна єдність нації: діаспора й Україна» (1999), які заклали підвалини аналізу проблеми в системі соціолінгвістичних координат. Б. Ажнюк стверджує, що «мовна практика діаспори дає безпрецедентний досвід прямих контактів з багатьма світовими мовами й у цьому сенсі є унікальним джерелом даних, частиною національного лінгвофонду» [1, с. 4].

У час українсько-російської війни збереженню української мовної спадщини в канадському соціумі присвячено дослідження О. Білаш та О. Гузар. Закцентовано на значенні мовної освіти. До сучасних викликів у цій сфері в Канаді автори відносять потребу у кваліфікованих вчителів, які володіють українською мовою, а також залучення учнів до вивчення української мови в мультикультурному соціумі. Висвітлюючи результати проекту «About Ukrainian Teachers in Canada», науковці зазначають, що в період 17.03.2022–01.04.2024 рр. з України в Канаду іммігрувало близько 300 тисяч українців [2]. Із нових наукових студій виокремимо низку наукових розвідок про польську діаспору О. Шевчук-Клюжевої. Дослідниця описала щоденну практику сімей у Польщі; досвід мовної адаптації українських дошкільників-біженців [14; 15; 16].

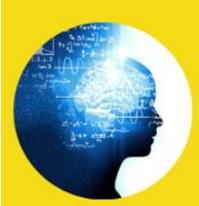
Відносно малодослідженими залишаються українські спільноти в країнах Сходу. У статті «Українська громада в Туреччині: від національної спільноти до діаспори» О. Сухобокова констатує, що значна кількість українців, які опинилися в Туреччині протягом останніх десятиліть, стала однією з найбільших за чисельністю українських етнічних груп на Сході, яка має мережу своїх культурних і громадських організацій, об'єднаних єдиним координаційним центром, співпрацює з турецькою владою і представляє себе та свою батьківщину перед турецьким суспільством, розбудовує зв'язки з Україною [9, с. 136]. У нашій розвідці розглянемо мовний портрет української діаспори в Туреччині.

Виклад основного матеріалу. Мовний портрет окремого сегмента лінгвосоціуму – ієрархічно організована структура, що відображає функціонування мови в різних сферах життя та в різновікових групах. На сьогодні в наукових студіях поняття мовного портрета не має усталеного тлумачення, хоча узуалізоване вживання «мовний портрет особистості». У проєкції на вивчення лінгвосоціуму функціують такі терміносполуки: «мовне обличчя України», «мовне обличчя міста», «мовний портрет міста» (реалізовано проєкти «Мовне обличчя Черкас» [6], «Мовний портрет міста Тернополя» [7]). Для відображення особливостей використання мов українською діаспорою у комунікативному просторі Туреччини послуговуємось поняттям «мовний портрет української діаспори».

Алгоритм нашого дослідження складається з **п'яти етапів**.

На першому етапі на основі документальних джерел та наукових розвідок опрацьовано кількісні і якісні дані про склад української діаспори. О. Сухобокова зазначає, що однією з домінантних ознак діаспори є її інституалізація, а розбудова такої структури української громади в Туреччині розпочалася в 2008 році. Дослідниця наводить дані, що станом на 2012 рік українці є однією з найбільших іммігрантських груп у Туреччині, зокрема, вони – треті в країні за кількістю отриманих посвідок на проживання за сімейними обставинами і п'яті за кількістю дозволів на роботу [9, с. 137-138].

Масове створення офіційних українських осередків у Туреччині розпочалося в 2014 році з акцій-майданів на підтримку України на її шляху до євроінтеграції. Такі «майдани» слугували єднанню українців у різних містах Туреччини. Новим чинником до гуртування українців була анексія Криму. Саме з того часу почалося зародження української діаспори у Турецькій Республіці. Основна мета полягала в тому, щоб допомогти і підтримати Україну. Станом на 2024 рік в Туреччині налічується 20 українських громадських організацій. За даними Посольства України в Турецькій Республіці, число українців, які проживали постійно чи

тимчасово на території Туреччини до 24 лютого 2022 року, складало 38 тис. осіб [11].

Визначити кількість українців у Туреччині непросто. Багато українців мають громадянство Турецької Республіки. Ускладнює процес підрахунку і безвізовий режим між Україною і Туреччиною, згідно з яким українці можуть перебувати на території Турецької Республіки до 90 днів протягом 180 днів без оформлення візи [8].

Із початком повномасштабної війни росії проти України кількість українців у Туреччині зростає. Посольство України в Турецькій Республіці повідомляє, що після 24 лютого 2022 року до Турецької Республіки в'їхало понад 844 тис. наших співвітчизників, проте станом на грудень 2023 року переважна більшість із них виїхала до третіх країн чи повернулася на Батьківщину. Кількість українських переселенців, які залишилися на тимчасове проживання в Турецькій Республіці, наприкінці 2024 року склала близько 23 тис. осіб [11]. У період повномасштабного вторгнення українська діаспора максимально консолідувалася для допомоги та підтримки України. Нові українські осередки в Туреччині мають яскраво виражений україноцентричний характер.

На другому етапі нашого дослідження шляхом безпосереднього і включеного спостереження (коли спостерігач – активний учасником групи або ситуації, яку вивчає) проаналізовано функціонування української мови у різних сферах діяльності української діаспори: у громадській діяльності, спрямованій на репрезентацію України та її підтримку в час повномасштабного російського вторгнення; у царині культурної дипломатії, зорієнтованої на популяризацію української культури та розбудову українсько-турецьких відносин; в освітній сфері (вивчення української мови в школах, у т. ч. в суботніх школах, в університетах; у медійному середовищі (інформаційні та комунікаційні ресурси); у міжетнічних українсько-турецьких сім'ях; у релігійній сфері, оскільки важливим моментом духовного життя української громади Туреччини є можливість відвідувати богослужіння рідною українською мовою.

Наприклад, українське шкільництво в Туреччині (українські суботні та недільні школи, дитячі літні табори, театральні та читацькі гуртки) – важливий чинник збереження української мовно-культурної ідентичності. Хоча українські мігранти не змогли уникнути асиміляційних процесів, усе ж вони намагаються передати зв'язок із рідним краєм своїм дітям – громадянам Туреччини. У багатокультурному суспільстві під час навчального процесу в школах важливо опиратися на принципи міжкультурної взаємодії. Турецька Республіка – мусульманська країна, де майже 99% громадян сповідують іслам. Це потрібно враховувати під час організації та

святкування традиційних християнських свят, тому що більшість учнів із мусульманських родин [див. 13].

Варто виокремити, що в Стамбульському університеті функціонує відділення україністики. Це найстаріший (заснований 1453 року) і провідний вищий навчальний заклад Туреччини (тут навчаються понад 280000 студентів на 15 факультетах). Турецька україністика як окрема спеціальність упроваджена в 2017 році. Україністика представлена на факультеті письменства в структурі кафедри славістики. Здебільшого студенти – турецькі громадяни, для яких українська мова є абсолютно новою, а кирилиця – незнайомою. Однак іноді на відділенні навчаються студенти з частково українським походженням (зазвичай по материнській лінії). Станом на сьогодні українське відділення Стамбульського університету підготувало чотири випуски фахівців. Перший випуск 2022 року налічував 8 бакалаврів-українознавців із числа турецьких громадян, у 2023 році відділення закінчили 4 студенти, у 2024 році – 15, а у 2025 році було 5 випускників. До 2025 року Стамбульський університет був єдиним місцем в системі вищої освіти Туреччини, де викладалася українська мова, а в 2025 році україністику було відкрито в Анкарському університеті на факультеті мови, історії та географії.

На третьому етапі нашої роботи проведено анкетування. Щоб дослідити мову українців Турецької Республіки, у вересні 2023 року проведено анкетування під назвою «Мова українців Турецької Республіки». Анкета була створена в гугл-формі і поширена в мережах «Фейсбук», «Інстаграм» і «Телеграм».

В опитуванні взяли участь 658 респондентів, які проживають на території Турецької Республіки і походять з різних регіонів України. Були залучені респонденти, які тимчасово чи постійно живуть в Турецькій Республіці, в тому числі й особи, які отримали турецьке громадянство. Участь була анонімною та добровільною. 96,5 % респондентів – особи жіночої статі. Віковий діапазон – від 15 до 75 років. В анкеті було 23 запитання (закритого і відкритого типу). Для того, щоб дізнатися час переїзду респондентів до Туреччини, запропоновано запитання «Коли Ви переїхали до Туреччини?». Результати опитування засвідчили, що 29% респондентів переїхали до Туреччини у 2022 році, тобто після повномасштабного вторгнення. Більшість опитаних (55,5%) переїхали до цієї країни упродовж 2013-2021 рр., а 15,5% раніше – у період 1998-2012 рр. На запитання «Яку мову Ви вважаєте рідною?» 67% респондентів назвали українську, 25,4% – українську та російську однаковою мірою; 5,5% – російську, 2,1% відповіли таким чином: «Цікаве запитання... Якщо з дитинства рідня спілкувалася російською, то рідна мова є російською. Але

зараз вважаю українську мову своєю рідною, адже я – українка»; «Українську, але до 2022 розмовляла російською»; «Рідна мова – українська, але розмовна – російська»; «До війни розмовляла на суржикі»; «Рідною мовою вважаю українську мову, але, на жаль, усе життя розмовляла російською, як усі навколо»; «Я вважаю це питання не коректним та інструментом політичного впливу»; «Суржик»; «Українську та турецьку»; «Російську, але розмовляю українською і повертатися до російської не планую»; «Кримськотатарську»; «Мені складно відповісти» [див. 12].

На четвертому етапі задіяно метод глибинного нарративного інтерв'ювання. Проаналізовано дванадцять мовних біографій українців. Наприклад, відповіді на запитання «Чи є у Вас дитячі спогади, пов'язані з мовою?» продемонстрували позитивний і негативний досвід, пов'язаний із українською мовою.

Респондентка з Харкова згадує епізод, коли до групи хлопців підійшов чоловік і заговорив українською: «І хлопці його побили... почали сміятися з нього, обзивали селюком» (І., 41 р., Харків – Стамбул). Ще драматичнішим є досвід булінгу в російськомовному садку: «Було дуже багато булінгу через те, що я спілкувалася українською... вона повертається і каже: ну звісно, ти ж українка... українка в їхньому сенсі – це було щось дивне» (Ю., 39 р., Херсонська обл./Крим – Анкара). Водночас позитивні спогади пов'язані з відкриттям краси української мови через літературу. Респондентка розповідає: «Після читання поезії Шевченка... дуже мене вразила... Потім «Тигролови» – це взагалі... ще більше пригорнули мене до української мови» (І., 41 р., Харків – Стамбул). Такий спогад засвідчує роль художньої літератури у формуванні емоційного зв'язку з мовою. Особливо цінними є спогади про міжпоколінну передачу мови: «Бабуся розповідала мені казки українською, співала пісень, колискові українські... Для мене це було щось особливе, незвичне» (А., 52 р., Кривий Ріг – Самсун). Це підкреслює ключову роль старшого покоління у збереженні мовної традиції, навіть у російськомовному оточенні.

У діаспорі українська мова набуває додаткових символічних значень, виступає символом національної ідентичності, засобом відмежуватися від агресора, оскільки російсько-українська війна стала потужним чинником мовних змін у свідомості українців.

Виявлено три типи траєкторій мовної поведінки українців у Туреччині: «стабільну (послідовне збереження української мови протягом життя), динамічну (свідомий перехід з російської на українську під впливом геополітичних подій) та еволюційну (поступовий перехід від змішаних мовних практик до української мови)» [12, с. 800].

П'ятий, завершальний етап дослідження, передбачає характеристику й узагальнення лінгвальних і соціолінгвальних фактів за допомогою описового методу. Аналіз матеріалу було здійснено із дотриманням захисту персональних даних учасників анкетування, інтерв'ювання, а також після анонімізації ілюстративного матеріалу, дібраного із соціальних мереж.

Висновки. Мовний портрет української діаспори – динамічний лінгвістичний і соціокультурний феномен, оскільки сформувався і розвивається на перехресті світових мов унаслідок прямих та опосередкованих контактів у країнах поселення українців, зокрема українців у Турецькій Республіці.

Розроблений алгоритм дослідження мовного портрета української діаспори складається із п'яти етапів. На першому етапі на підґрунті вивчення документальних джерел та наукових розвідок узагальнено кількісні і якісні дані про склад української діаспори в Турецькій Республіці.

Підсумовано, що українська діаспора в Туреччині розширилася і більше згуртувалася після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Новостворені українські осередки в Турецькій Республіці зорієнтовані на збереження національної ідентичності. На другому етапі на основі безпосереднього, а також включеного спостереження проаналізовано функціонування української мови у різних сферах життєдіяльності української діаспори: у громадській, культурній, освітній, медійній, релігійній, родинній. Дослідження підтверджує можливість співіснування української і турецької мов у різних сегментах лінгвосоціуму, наприклад, у міжетнічних українсько-турецьких сім'ях. Третій етап роботи побудований на анкетуванні українців через гугл-форму в мережах «Фейсбук», «Інстаграм» і «Телеграм» (658 учасників онлайн-опитування). Результати засвідчили вибір мови, яку респонденти називають рідною; мов, якими українці спілкуються в різних ситуаціях; рівень володіння українською, турецькою та англійською мовами; зміни в мовленнєвій поведінці респондентів після повномасштабного вторгнення РФ в Україну та ін. Цифрові показники демонструють позитивну динаміку за останні роки на користь української мови. Метод глибинного наративного інтерв'ювання на четвертому етапі студій дав змогу проаналізувати мовні біографії українців. Виявлено три типи траєкторій мовної поведінки українців у комунікативному просторі Туреччини: стабільну, динамічну та еволюційну. На п'ятому етапі описано та підсумовано лінгвальні і соціолінгвальні факти. Проведене дослідження підтвердило ефективність комплексного застосування соціолінгвістичних методів у процесі поетапного аналізу мовного портрета української діаспори. Тому розроблений алгоритм студіювання може бути корисним для вивчення інших діаспорних спільнот.

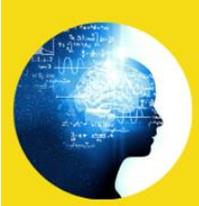
Література:

1. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора і Україна. Київ: Рідна мова, 1999. 450 с.
2. Білаш О, Гузар О. Українська мова в освітньому просторі Канади: контекст міграції в умовах війни. *Український етномовний континуум в умовах війни росії проти України: монографія* / відп. редактор С. О. Соколова. Київ: Інститут української мови НАН України, 2024. С. 253–272. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Etnomovnyj-kontynuun.pdf>
3. Висоткіна А. У яких країнах проживає найбільше українців: статистика та історії 2025. *Давній Галич*. 18 листопада 2025. URL: <https://davniyhalych.com.ua> (дата звернення: 27.11.2025)
4. Луцишин Г. І. Українська діаспора: новітні тенденції впливу на процес національної консолідації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. №1. С. 252–256.
5. Макроекономічний та монетарний огляд: жовтень 2025 року / Національний банк України. 33 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2025-10.pdf?v=14 (дата звернення: 27.11.2025)
6. Мовне обличчя міста: Черкаси-2008: матеріали науково-практичної конференції/ за ред. Л. Мацько. Черкаси: Брама-Україна, 2009. 274 с.
7. Мовний портрет міста Тернополя (2010–2011 рр.): збірник студентських наукових праць / за ред. Л. В. Струганець. Тернопіль, 2012. 66 с.
8. Перебування в Туреччині для громадян України та громадян інших держав. *Посольство Туреччини в Україні*. 2019. URL: <https://kiev-emb.mfa.gov.tr>
9. Сухобокова О. Українська громада в Туреччині: від національної спільноти до діаспори. *Східний світ*. 2021. № 3 (112). С. 135–148. <https://doi.org/10.15407/orientw2021.03.135>
10. Українська діаспора. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 27.11.2025)
11. Українська громада в Туреччині. *Посольство України в Турецькій Республіці*. 2024. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/> (дата звернення: 17.11.2024)
12. Фецан Т. І. Траєкторія мовної поведінки українців у Туреччині (на основі методу мовної біографії). *Вісник науки та освіти*. 2025. № 7 (37). С. 793–802. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-793-802](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-793-802)
13. Фецан Т. І. Українське шкільництво у Турецькій Республіці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 79. Том 2. С. 224–229. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-34>
14. Shevchuk-Kliuzheva O. Growing up in a Ukrainian Bilingual Community: Families' Daily Practices and Educational Environment. *Cognitive Studies. Études cognitives*. 2023. №23. URL: <https://journals.ispan.edu.pl/index.php/cs-ec/en/article/view/cs.2860>
15. Shevchuk-Kliuzheva O. V. Home language and forced migration: communication practices of Ukrainian preschoolers in Poland. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. праць*. 2023. № 19. С. 107–112.
16. Shevchuk-Kliuzheva O. V. The dynamics of language adaptation: insights from Ukrainian refugee preschoolers in Polish educational environments. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 250–254. DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-250-254

References:

1. Azhniuk, B. M. (1999). *Movna yednist natsii: diaspora i Ukraina* [Language Unity of the Nation: Diaspora and Ukraine]. Kyiv: Ridna mova, 450 s. [in Ukrainian].
2. Bilash, O., Huzar, O. (2024). *Ukrainska mova v osvithnomu prostori Kanady: kontekst mihratsii v umovakh viiny* [Ukrainian language in the educational space of Canada: the context of migration in wartime]. *Ukrainskyi etnomovnyi kontynuuum v umovakh viiny rosii proty Ukrainy: monohrafiia / vidp. redaktor S. O. Sokolova*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy. S. 253–272. URL: <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Etnomovnyj-kontynuuum.pdf> [in Ukrainian].
3. Vysotkina, A. (2025). *U yakykh krainakh prozhyvaie naibilshe ukraintsiv: statystyka ta istorii 2025* [In which countries live the most Ukrainians: statistics and stories 2025]. *Davni Halych*. 18 lystopada 2025. URL: <https://davnyhalych.com.ua> (data zvernennia: 27.11.2025) [in Ukrainian].
4. Lutsyshyn, H. I. (2013). *Ukrainska diaspora: novitni tendentsii vplyvu na protses natsionalnoi konsolidatsii* [Ukrainian diaspora: the latest trends in influencing the process of national consolidation]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*. No 1. S. 252–256. [in Ukrainian].
5. *Makroekonomichnyi ta monetarnyi ohliad: zhovten 2025 roku* [Macroeconomic and monetary review: October 2025] / Natsionalnyi bank Ukrainy. 33 s. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2025-10.pdf?v=14 (data zvernennia: 27.11.2025) [in Ukrainian].
6. Matsko, L. (Ed.). (2009). *Movne oblychchia mista: Cherkasy-2008: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* [The linguistic face of the city: Cherkasy-2008: materials of the scientific-practical conference]. Cherkasy: Brama-Ukraina, 274 s. [in Ukrainian].
7. Struhanets, L. V. (Ed.). (2012). *Movnyi portret mista Ternopolia (2010–2011 rr.): zbirnyk studentskykh naukovykh prats* [Linguistic portrait of the city of Ternopil (2010–2011): collection of student scientific works]. Ternopil, 66 s. [in Ukrainian].
8. *Perebuvannia v Turechchyni dlia hromadian Ukrainy ta hromadian inshykh derzhav (2019)* [Stay in Turkey for citizens of Ukraine and citizens of other states]. *Posolstvo Turechchyny v Ukraini*. URL: <https://kiev-emb.mfa.gov.tr> [in Ukrainian].
9. Sukhobokova, O. (2021). *Ukrainska hromada v Turechchyni: vid natsionalnoi spilnoty do diaspory* [The Ukrainian community in Turkey: from a national community to a diaspora]. *Skhidnyi svit*. No 3 (112). S. 135–148. <https://doi.org/10.15407/orientw2021.03.135> [in Ukrainian].
10. *Ukrainska diaspora* [Ukrainian diaspora]. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (data zvernennia: 27.11.2025) [in Ukrainian].
11. *Ukrainska hromada v Turechchyni (2024)* [The Ukrainian community in Turkey]. *Posolstvo Ukrainy v Turetskii Respublitsi*. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/> (data zvernennia: 17.11.2024) [in Ukrainian].
12. Fetsan, T. I. (2025). *Traiektoriia movnoi povedinky ukraintsiv u Turechchyni (na osnovi metodu movnoi biohrafii)* [Language behavior trajectories of Ukrainians in Turkey (based on the language biography method)]. *Visnyk nauky ta osvity*. No 7 (37). S. 793–802. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-793-802](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-793-802) [in Ukrainian].
13. Fetsan, T. I. (2024). *Ukrainske shkilnytstvo u Turetskii Respublitsi* [Ukrainian education in the Republic of Turkey]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. No 79. Tom 2. S. 224–229. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-34> [in Ukrainian].

14. Shevchuk-Kliuzheva, O. (2023). Growing up in a Ukrainian Bilingual Community: Families' Daily Practices and Educational Environment. *Cognitive Studies. Études cognitives*. No 23. URL: <https://journals.ispan.edu.pl/index.php/cs-ec/en/article/view/cs.2860> [in English].
15. Shevchuk-Kliuzheva, O. V. (2023). Home language and forced migration: communication practices of Ukrainian preschoolers in Poland. *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia: Filolohichni nauky (movoznavstvo): zb. nauk. prats*. No 19. S. 107–112. [in English].
16. Shevchuk-Kliuzheva, O. V. (2024). The dynamics of language adaptation: insights from Ukrainian refugee preschoolers in Polish educational environments. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiiia»: seriiia «Filolohiia»*. Ostroh: Vyd-vo NaUOA. Vyp. 21(89). S. 250–254. DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-250-254 [in English].